

HYPERION

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

Director: **C. ARGINTARU**

COLABOREAZĂ :

Șt. Bezdechi, C. Argintaru, Cornelia Buzdugan, M. Valter, P. Ionescu (traducere din lirica populară greacă), A. Iacobescu (traduceri din Shelley), M. Olinescu, G. Retezeanu, N. Graur, Luchian Vlasiu, Corneliu Albu, Ion. Th. Ilea, V. Reu, N. Massim și V. Beneș

Plastică, Teatru, Cărțile, Revistele

ANUL I, Nr. 5 DIN 1 MAIU 1932 — CLUJ

Crucificare săpată în lemn de M. Olinescu

INVIERE . . .

Iar sună clopotele de înviere. Dar cine mai tresare, cine mai ascultă glasul lor mistic în această vreme? Doar poate

vre-un sărac cu duhul, neîntinat încă de aripa îndoelii și necredinții. Cei mulți, cei luminați, se gândesc la criză. Criză?.. când hambarele sunt pline de roada Domnului, când mieii pasc în turme nesfârșite pe pășuni ca smaragdul, când cerul e albastru și soarele e cald?! Criza e în voi, în pustiul sufletelor voastre, nerecunoscători nemernici, voi care măsurăți fericirea cu valorile de la bursă, cu aur înșelător și cu mucegăite hârtii din bănci.

Voi, cei știutori, farisei fără credință, ce-ați făcut cu turma ce vi s'a încredințat spre călăuzire? Caine, Caine, ce-ai făcut cu fratele tău Abel? L'ai ucis de două ori, căci nu i-ai sdrobit numai trupul, dar i-ai omorât și sufletul, adăpându-l cu minciună, cu desnădejde, cu necredință. Ați pângărit toate minunile vieții și ați înăbușit toate avânturile, păstori neglijuți! Ați făcut un veac de aramă din ceea ce trebuia să fie un veac de aur, pentrucă v'ați întors fața de la Domnul și ați ridicat blidul de linte la valoarea unui idol. Și în ce timp? Toemai când sufletul nostru, mai mult decât oricând, avea nevoie să fie oțelit în cuptorul credinții, nădejzii și dragostei: când, în preajma acestor vremuri de Antichrist, ghiarele roșii ale gorilei de la Soare Răsare, stă gata să ne sugrume. Ați uitat că numai în fața crucii se stinge puterea demonului. Profeti mincinoși, ce-ați făcut cu poporul vostru? Adevăr zic vouă, că nu va trece mult și...

Dar potolește-ți, suflete, revolta! Ridică-ți mai de grabă cugetul spre înalturi și roagă-te Celui fără prihană să scoată pe biștii oameni din greua rătăcire ce i-a cuprins. Minciuna nu poate — oh, nu! — să dăinuiască prea mult. Indestul ai cercat, Doamne, pe robii tăi. Izbăvește-i din greua rătăcire în care au căzut. Arată-le zarea de lumină mântuitoare. Picură-le în inimi stropul de credință fără de care viața n'are nici un sens, în besna acestui secol fără metafizică. Fă-i să înțeleagă iar glasul plin de atâtea înțelesuri tainice ale clopotelor voioase ce vestesc reîntoarcerea către vremuri senine, pline de pace și mângăere. Căci nu, nu se poate ca Fiul omului să se fi jertfit înzadar. Să mărturisim deci, cu neclintită credință: Cristos a înviat... spre a împodobi pe om cu vrednicia ce-l deosebește de jivinile întunerecului. Cristos a înviat... spre a ne trezi din visul urât ce ne apasă.

— Adevărat a înviat.

N'AI AVUT CE DA

In lumea suferințelor mele
 tu erai alinarea lor ;
 erai păcatul meu prefăcut în virtute
 și pe 'nfrigurarea ranelor ce mă ardeau
 tu picurai leacul amorțirii ;
 mă suiam cu tine 'n gând
 de-asupra nemuririi
 și priveam la iubirea noastră
 ca 'n lumpezimea unui senin de vară.
 Erai tot pentru mine
 și eu ți-am dat tot ce-am avut :
 puterea unei iubiri curate
 cu cele mai simțite clipe de viață, —
 uitasem toate loviturile soartei
 cari atât de mult m'au durut.

Dar tu,
 cu nedumerirea și 'ndoiala
 ce-ți topiau făptura
 în strânsura
 îndoelii ce te copleșea
 și în neputință de a-mi dărui
 omenescul ce mi-l datorai,
 din mine ai alungat
 dragostea ce ți-am purtat.

BĂETANA

Am vrut să fac din tine icoană de altar,
 Spre tine să-mi port gândul ca nava spre un far ;
 Să am mereu în mine a ta privire vie,
 Să-mi înviezi în suflet ca mugurul în vie ;
 Să-mi fii o 'nseninare în trista mea viață
 Cum zorile revarsă lumină 'n dimineață,
 Și 'n toată a mea nădejde plutească chipul tău,
 — Toate să 'nflorească de tine 'n jurul meu.

Ai fost însă femeea podoabă și decor,
 — Un răsărit de soare 'ntunecat de-un nor —
 N'ai putut pricepe cu mintea ta, seninul
 Din cugetul curat. Ți-ai revărsat veninul
 În apa de izvor, — uitând, că de subț stâncă
 Tot mai curată apă izvorăște încă.

E L E G I E

*Voiu încerca din nou s'adun silabe
Pe firul unui vers să mi le 'nșir,
Nu ca să cânt ore-o tainică iubire
Nici steaua rea ce m'a veghiat în șir,*

*Ci firava și umila mea cântare
Să ți-o închin, livadă, numai ție,
Care-ți apleci asupra mea, blajină,
A ramurilor tale dârnicie.*

*Și firului de iarbă care crește
Din răbdătorul, umedul pământ,
Și mierlei care s'a oprit pe-o creangă, —
Să las la fiecare un cuvânt.*

*Și codrului... Pe tainica-i potecă
De-atâtea ori mi-am fost purtat aleanul
Subt cetina-i ce m' alinta pe creștet!
... Și cine știe, dacă pân' la anul,*

*Voiu mai avea aceiași ochi ca astăzi,
Și-aceleași mâini pe care să le 'ntind,
Și acelaș glas dezmierdător, și-aceeași
Simțire — la un foșnet tresărind?!...*

*O, cine știe?... Toamna peste miriști
Și-așterne iar covoarele de fir.*

*Și subțirica-mi horbotă de visuri
Va trebui și-acuma s'o deșir?*

NOCTURNĂ

În feeria mistică a astrului feminin — senzual circumscris în violetul unui cerc eteric — satul a adormit hipnotic...

Un nor imaterial, ca o proiecție de lumină, a desenat în jurul lunii cearcăne de bacantă...

Stele zănatice vibrează înfrigorat și anarmonic, narcotizând văzduhul.

În profunzimea tenebroasă a zărilor, noaptea a dizolvat crestele de munți...

Obosit și inutil, cu membrele abandonate prin accidentele solului, satul a dispărut în confuziile de întuneric și lumină ale unei depresii.

Singure manifestări de viață umană, notele guturale ale unui contrabas muribund, semnaleză reproducerea terestră și caricaturală a festivalului sideral...

Tulburate în somnul lor aerian, moleculele iritate au refuzat tumultul indescifrabil al sălii, transportând în timpanele întârziatului din mijlocul șoselei numai acordurile funebre ale celui mai impozant dintre instrumente...

Cu geamandanul într-o mână, iar în cealaltă un „trenchi” disperat, ce și-a întins mânecele seurmând în praful șoselei, silueta calcă evasiv, evitând reflex vecinătatea primejdioasă a gardurilor.

La o întretăiere de uliți silueta s'a oprit și cuprinsă în mrejele târziului, a poposit pe geamandan.

Impasibil la implorările lui scârțâitoare, anonimul caută în văzduh un stimulent al rațiunii.

Atâta lucru ar vrea.

Și toate celelalte dorinți au dispărut sub imperativul acestei probleme. E dealfel singurul gând care mai licărește timid în somnolența-i cerebrală.

Încă o încordare și creerul se precipită anesteziat în lumea violetă a somnului.

Uitat în colb, „trench”-ul a leșinat spasmodic cu fizionomia de asfixiat.

A adormit nocturnul personaj...

Un somn total, fără vise, plin numai cu jocuri de lumini ce-și paliditează din ce în ce nuanțele, contopindu-se într'un cenușiu neverosimil, uniform și incandescent.

Doarme — și în îmbrățișări de raze frânte somnul îl imobilizează statuar.

Subt discreția de întuneric a gardurilor amorul patrupe
ia forme acute..

M. VALTER

DIN LIRICA POPULARĂ GREACĂ

CÂNTECUL MĂRII

*O! Mare, dac' ai fi aci,
In visul vieții mele-ai fi;
Pe malul tău în pace
Căsuță eu mi-ași face.*

*Aci în veci ași locui
Și niciodată n'ași lipsi,
S'ascult până în noapte
A valurilor șoapte.*

*O! Mare, dac' ai fi aci,
Viața mea un cânt ar fi
Cu-al păsărilor mării
De dorul depărtării.*

*S'ascult adesea pe'nserat
Freamătul înfiorat
Al vântului pe maluri, —
S'adorm în glas de valuri.*

*O! Mare, dac' ai fi aci,
Ce lină viața mea ar fi!
A ta singurătate
E taina lumii, poate.*

Traducere de PANDELE IONESCU

SHELLEY

CÂNTEC TRIST

O, trudnic cânt ce plângi cu glas de buciim
 Amărăciuni prea triste pentru'n cântec;
 Sălbatec vânt ce'n nori cupriși de sbucium
 Cânti nopții oarbe cel mai greu descântec;
 Furtuni al căror plâns e de prisos;
 Păduri a căror frunză-i moartă jos;
 O, peșteri, ape'nchise'n unda spumii, —
 Doiniți și plângeți eruda soartă-a lumii!

M Â I N E

O, Măine scump, pe unde stai ascuns? Cluj
 Când cei avuți, ori cei ce n'au de-ajuns,
 Bătrâni și tineri, tari și slabi, pe cale
 Râvnim podoaba zâmbetelor tale,
 In locu-ți, vai, găsim ce-am socotit
 Că-i mort: acelaș Astăzi, neclintit.

CĂTRE LUNĂ

Ești palidă că prea te-ai obosit
 Plutind în zări și cercetând pământul.
 Când, singură, nu-ți domolești avântul
 Prin lumi de stele ce-ți rămân străine,
 Și te'ntristezi ca ochiul pustiit
 Când toate-i par nevrednice de sine?

Traduceri de AL. IACOBESCU

C I N S T I T A

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De la Inviere, în noaptea Paștilor, lumea se'ntorcea făcând larmă și ciocnind ouă roșii, când în răseruci, le eși în cale vrăjitoarea satului. Bălașea, povestindu-le cu vorbe întretăiate de oftări și mereu făcându-și cruce, cum au scormonit câinii astă noapte în dosul coșerii lui Dincă Presură și au dat peste un copil decurând născut, îngropat între zid și gard. Tocmai în noaptea Invierii o asemenea nelegiuire însemna că la vară vor fi iar potoape, grindină sau secetă. Și baba Bălașea proorocea toate relele. Țăranii cereau să vie judecătorul și jandarmii, să cerceteze și să afle pe nelegiuită. Cum îi dăduse în gând nevolnicei să-și îngroape păcatul în cuprinsul omului cinstit și de omenie care era Dincă Presură, fostul primar al satului până mai dăunăzi. Femeile se înghioldeau cu cotul și vorbeau pe șoptite. Nu cumva o fi cu astă belea Frăsâna lui Caldeș? Prea e mereu pe drum și 'n totdeauna cu o droaie de dănaei (flăcăi) după ea. Anul trecut nu s'au certat băeții lui Poteacă cu Radu lui Brabete și și-au spart capetele pentru ea? La Crăciunul de astă iarnă, în casa lui Minică, nu s'au ciomăgit dănaeii din Borinar cu Murtaza și Oartă, tot pentru ea? Și tot la zile mari se întâmplă certurile din cauza ei! Se țin după Frăsâna până și oamenii însurați. Oare ce dracu o fi având în trupul ei de-i adună pe toți ce-i întâlnește în cale, de par'că îi strânge cu grebla? Are lipici fata asta cu foc în priviri. Femeile o urau că le adulmea bărbații; fetele n'o puteau suferi. — dănaeii numai pe la poarta ei treceau, grupuri, grupuri, pe'nserat. Ce e drept e și frumoasă, ba! Dumnezeu de arătare. S'a născut între sânta-Marii, când e toată umea veselă, deaceia e mereu cu zâmbet pe buze. Când trece dela fântână cu găleata în cap și se leagănă pe solduri, te-apucă ametelele, iar când se uită la tine gales, mai mult cu coada ochiului, ți se deschide raul înainte. De 'nceinge zăvela de mireasă a

mamii ei și o deșiră pe 'ndelete la brâu, ai da zece ani din viață să-i strângi odată mijlocul. Salba ei de galbeni mari, înșirați pe o panglică roșie, îi atârnă de gât răstrângându-se peste sâni cu sfăreuri ce fănesc obraznic prin cămașa de borangie nălbît, țesută și cusută cu șabace, de mâna ei. Că și'n lucru era neîntrecută Ocheșica, — așa îi spuneau și o cântau dănații. Și domnul doctor dela spital, un bărbat tânăr, venit de curând în Comună, a spus, văzând-o pe Ocheșica, că e mândră ca o cocoană dela curtea boerească. Era păcatul în carne și oase. Deaceea toată lumea o ura. Frumusețea și inteligența întotdeauna au stârnit ură. Bănuelile cu copilul îngropat lângă coșerea lui Presură căzură pe capul Frăsânil, deocamdată pe șoptite. Se mai nemerise că părinții Ocheșicai erau și vecini cu Presură și cum fostul primar avea și el o fată mare — singurul lui copil — pe Tina, fată nu chiar urată, cu avere destul de bună pentru cine ar dori-o de nevastă. Cine știe? o fi dușmănind-o Oacheșea pe Tina pentru bogăția ei și deaceea i-a aruncat plodul lângă grajd. La ce nu te poți aștepta dela Cătrănița — așa o porecliseră fetele pe Frăsâna anul trecut când i-au mînjit dănații porțile cu păcură pentrucă Ocheșica n'a vrut să meargă cu ei în proor în noapte de sfântul Gheorghie. Și femeile aveau numai vorbe rele și de ocară pentru fata lui Caldeș. Inzadar încercase nașa lui Ion Ciurezu să le spună că dela bănuială până la adevăr e lungă cale, că mierile tot pe Frăsâna o bănuiau de rușinea ce se abătuse acum pe sat. Trebuie să se facă lumină. Capu de om cere dreptate. Vestea aceasta făcu oculul satului în mai puțin de două ceasuri. La fața locului și veniră jandarmii cu judecătorul iar acum era așteptat și doctorul cu moașea. Acesta sosi imediat și după ce examinează puțin locul și oasele rămase, porânci moașei să le adune într-o lădiță iar jandarmilor le dădu ordinul, ca într-o oră, toate fetele dela 14 ani în sus să fie la spital pentru vizita medicală. Judecătorul întări acest ordin și plecă cu medicul și moașea la Primărie și de aci la spital. La auzul acestei porânci femeile începură să protesteze. Cum o să-și ducă ele fetele la spital pentru o păcătoasă?! Să ducă numai pe cele bănuite sau pe cele cari au dănați mulți seara la poartă, nu pe ale lor care își vād de torsul călțului. — și se uitară spre Frăsâna.

Dincă Presură se luă după judecător și sfios, îl rugă ca pe fata lui s'o n' o ducă la vizită, că de! el e om de frunte și o singură fată are și casa îi e respectată de toată lumea iar Tineța lui e cunoscută ca cea mai cinstită fată din sat. Judecătorul rămase însă neînduplecat. Vizita asta e doar o formă și nu trebuie să supere pe nimeni. Jandarmii și începură s'adune fetele care, însoțite de mamele lor, se îndreptară pe ulița satului spre spital. Frăsâna mergea înainte cu capul sus și gătită foc. Ajunsă la spital se suie pe treapta cea mai de sus a scării dela ușa clădirii ca să le privească mai bine pe cele care „nu sunt așa dănăcoase“ ca ea.

— Să intre prima fată, spuse șeful de jandarmi, — și-și aruncă privirea peste toată mulțimea adunată în fața lui.

— Să meargă Ocheșica întâi, răspunseră femeile în cor, gândind că dacă o fi ea ticăloasa, atunci nu mai e nevoie să intre și fetele lor și astfel le scăpau pe ele de această vizită rușinoasă.

— Nu vă mai răciți gura degeaba, le răspunse Frăsâna, că intru eu întâi, că tot întâi am fost și voi fi, — și păși pe ușa în camera doctorului. Peste cinci minute era afară, declarată „oficial“ cinstită, curată și întreagă cum a făcut-o mamă-sa. Femeile când văzură una ce

HYPERION

ca asta, se întristară ca la mort. Iși priviră fetele și-acum fiecare își bănuia copila de greșeală și păcat. Toată nădejdea lor era în vinovăția Frăsânii, ori acum această speranță fiind spulberată, nu mai aveau siguranța ca și odraslele lor vor fi curate și întregi, adică cinstite. Mai intrară vre-o șapte-opt fete și eșiră pe rând, citindu-le bucuria pe față că sunt „întregi“. Iar mamele celor vizitate erau și mai bucuroase că fetele lor erau recunoscute oficial cinstite, cum se exprima și domnul șef de jandarmi.

Veni și rândul Tincuței. Intră cam sfioasă și cu capul în pământ — așa era de felul ei, cam sfielnică — cu mamă-sa și tușe-sa, sora tatălui ei.

— De s'ar isprăvi odată, că începe hora și ne apucă nameazul aici, grăiră cele vizitate.

— Merge iute, tu nu văzuși. Intr'unu cias toate sunt gata. Numai Tincuța văd că zăbăvește cam mult.

— Păi de! la ea merge mai încet. E fata lui Presură. Cu ea se poartă altfel. Nu văzuși că veni și tușe-sa, în scurteică verde cu vulpi, ca o ghiaburoaică ce este.

Un sgomot și un plânset de femeie se auzia în camera doctorului. Jandarmul intră înăuntru la ordin. Femeile lăsară vorba și cu mâinile subt bărbii, ca niște rațe cu ciocurile în sus când simt uliul deasupra lor, ascultau sgomotul surd ce pătrundea prin geamurile ferestrelor. Peste puțin timp șeful de jandarmi și judecătorul eșiră în prag, spunând femeilor:

— Puteți pleca. Nelegiuirea a săvârșit-o fata lui Presură. A făcut copilul cu Stancu Iui Codobete, servitorul lor. Acum, judecata ce'o hotărî, — și către Frăsâna:

— Dacă erai tu, te sfâșiau până acum.

— Păi de! se întâmplă de astea printre „cinstitele“ noastre, — și porni tot în fruntea tuturor, ca un general în fruntea oștirii, urmată de cinstite, atrase de ființa ei, ca puful de păpădie de vânt.

C. ARGINTARU

CARTEA

Când am pornit — Papyrus — dela Nil,
 Eram de-abia 'n fașă — un copil.
 Am stat atâtea veacuri în școli la mânăstire
 Având de-amant pe-Apollo și Crist imi era mire.
 Astăzi eu sunt Carte, stăpână pe Univers
 Ce drumul și-l măsoară pășind cu-al meu mers.
 O mână de foi prinse de-o scoartă cartonată
 Ce'n rândurile-i dese cuprinde lumea toată.
 Pe-o „pagina 'n octavo" eu condensez un veac
 Și viața cea mai plină o prind pe-un vingălac.
 Copiilor, în ochii albaștri, fermecați,
 Din poze colorate le spun de împărați.
 De Feți-frumoși, de zâne și de pitici bârboși
 Ce pedepsesc copiii cei răi și curioși.
 În cursul lin al vrăstei, eu v'am plimbat în voie
 Prin insule deșarte cu Robinson Crusoe. —
 Și'n țări închipuite v'am dus cu Guliver
 Luând în primăvară alură de truver.
 Când între voi Amorul întins-a arbaleta
 V'am șoptit iubirea lui Romeo și Iulieta;
 Din tainele 'ndrăgirii nu v'am făcut secret, —
 Vi-le-am șoptit în noapte în cânturi de poet;
 V'ați revăzut în Werther când dragostea'n durere
 S'a prefăcut ca visul în negrele himere.
 În suișul greu al vieții, tovarășă de bine,
 Vă 'ntind în orice clipă o mână să v'aline.
 Prin mine pășiți pragul în templele științei
 Și'n literile moarte, misterele Ființei
 Vi-le desvălui...
 În mine aflați *ce este*, — gândiți la *ce se poate*;
 Vă spun păcatul Evei în tomurile toate.
 Oricând vorbește'n mine Prezentul și Trecutul.
 În veci păstrez acelu ce-mi dă cu drag avutul;
 Fac de azi pe mâine un nume eunoscut
 Răbdând ca o martiră cel mai umil debut.
 Mă schimb în vârf de spadă, în misionar fanatic.
 Amantă credincioasă, inițiator didactic;
 Stau mereu de veghe credinței umilite
 Și plină de speranță în mâini îmbătrânite.
 Port cu mine scânteia ce-a răpit-o Prometeu, —
 Și chiar pe bunul Dumnezeu.
 De-l pierd, îl reconstitui
 În firea lui și'n mitu-i.

V I S

In luncă noaptea cântă.
 Un ram
 Incet în geam
 Adie.
 În inima-i ce se frământă,
 Ușor
 Un colț de dor
 Invie.
 O rază trece printre brazi, —
 Și fata prinde a visa
 Că raza e iubirea sa
 Și că în floarea-i din obraz
 Cu drag se scaldă raza 'n sânge.

Tresare, tremură și plânge
 Când ochiu-i viu, cătând spre stea,
 Zărește 'n margini de perdea
 Doar, mândru peste vârful morii,
 Cum crește roșul aurorii.

G. RETEZEANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

F L O R I T R E C U T E

Se svonește primăvara prin grădini
 Și sertarul amintirilor de eri
 Se deschide subț tăcutele vegheri,
 Inflorind în crugul vremilor lumini.

Caldul clipei oțelite de dureri
 Jeluiește 'n poala florilor de crini, —
 Legănarea frângurelelor de pini
 Tăinuiește șoapta stinselor plăceri.

Peste zarea amintirilor revin
 Rânduneii palpitantelor iubiri,
 Deșteptând în gându-mi cerul aprilin.

Și din nou cortegiul dulci'or șoptiri
 Mă prosternă 'n fața palidelor flori
 Subț balsamu 'nmormântațiilor fiori.

NICOLAE GRAUR

POVESTEA PAPUȘILOR

Păpușile s'au deșteptat în dimineața de sief, și-au vopsit buzele, și-au împletit cosițele, și-au șters ochii de sticlă colorată, pe urmă și-au însurubat picioarele de hârtie, s'au prins de mâini și-au dansat pe aleele primăverii... Ingrijitorul grădinei le-a cerut taxa și ele au râs, neînțelegând că pe pământ fericiirile se plătesc cu bani... I-au dat câte un mugure din sânii lor, apoi și-au închis poșetele de tinichea, și-au despletit cosițele aurite și s'au împrăștiat printre flori. Un copil frumos și gângav a întins mânuțele să prindă fluturi, că spunea el: uite-i cum zboară prin mătasa cerului!... O babă ca o rădăcină uscată și-a întins râmele degetelor, dar păpușile se făcuseră mici, mici de tot, așa că baba nu le-a mai putut vedea prin albușurile rotunde ale ochilor. Eu adormisem pe un scaun cu picioarele încolăcite prin arbori și cu inima spânzurată de chipurile trecătorilor... Păpușile m'au rugat să le strâng cingătorile, să le lustruesc încheeturile și să le las să intre în galiscă, pentru că le apucase ploaia și le udase aripile și scufițele. Florile din butonierele domnilor eleganți își puseră monocurile de scoici de mare și priveau ca niște domnișoare de pension cum plâneau păpușile înecate prin apele norilor... Copilul frumos și gângav s'a aplecat peste marginea pământului și-a intrat în lacul cu alge să se joace cu peștii și cu lighioanele, că spunea el: m'am făcut mare și păpușile trebuie să mă vadă înotând, — vreau să prind cu undița un pui de ciută și unul de arici, ca să crească sprinten și să fie tare ca iarba fiarelor. Apoi scoase un biberon, își deschise cu el vinele și privi minunându-se cum i se scurgea sângele. Ascultă până târziu ciripitul păsărilor și cum trecea prin grădinile vieții tot culegea câte-o violetă mică, îi storea parfumul și își um-

plea buzunarele. Când a ajuns lângă mine se făcuse mare de tot și atât de setos mă privea, fiindcă avea ochii mari și triști... Imi spuse că el nu mă căutase pe mine niciodată și că nici el nu înțelegea cum a ajuns până la mine. Cu glasul lui duios mă rugă să-l iert fiindcă n'avea să mai facă niciodată. Imi spuse că mai văzuse aceste păpuși odată și că se pierduse de cle într-o dimineață de primăvară. Pe urmă ceru să i-le prezint, că spunea el, nici un rău n'avea să le facă, — mai întâi fiindcă el nu mai cunoscuse nici-o altă femeie și-apoi era și un biet copil găngav și cu ochii decolorați. Când se născuse n'a avut cine să-i desfacă gingiile fiindcă satul era pustiu și fără moașă. Păpușile au venit și când l'au văzut atât de blând și de frumos, l'au sărutat pe rând, apoi și-au scos degetele de sârmă și fiecare și-a rupt câte-o fășie din inima lui, pe care apoi se tot chinuiau s'o înlocuiască cu panglicuțe galbene din rochițele lor. Pe urmă intrând cu toții în cutia în care fuseseră cumpărate păpușile și tot legănându-se au plecat să facă înconjurul pământului... O femeie despletită plângea pe uliți căutându-și copilul, spunând că numai pe acela îl avusese și era mic și frumos ca soarele. Atunci m'am apropiat de ea și i-am spus că eu eram copilul și-o mângăiam pe ochii albaștri spunându-i să nu mă mai caute că mă făcuserm mare și mi se deslegase limba. — Uite numai ce frumos știu să vorbesc! Am în gură o flașnetă și un papagal care cântă în zile cu ploaie. Am în urechi niște paianjeni albi cari îmi spun povești cu flori și cu pasări și mai am o inimă care nu plânge niciodată, care nu râde niciodată. O inimă care îmi tot face cu degetul să mă cufund în lac după păpușile vii cari s'au înecat fiindcă le apucase noaptea și bătrânețea... Și mama n'a mai plâns fiindcă era o copilă mică, numai de șaisprezece ani, fără părinți, fără casă și numai cu amintirea copilului de care se despărțise într'o primăvară de pomină. Am plecat amândoi tăcuți și ne-am tot dus pe drumuri lungi și întorto-chiate până am ajuns acasă la mine. Luna intrase în mansardă și răscolea prin manuscrise să vadă dacă nu i-am închinat vre-o poemă. Când a văzut că intru eu Liuba de mână s'a făcut vânăta de gelozie și-a sburat pe fereastră lăsându-ne pe întuneric... Și Liuba s'a apropiat de mine și eu m'am apropiat de Liuba și multă vreme ne-am pipăit păpușile amintirilor. Copilul însă era atât de emoționat de această regăsire, că tot povestindu-și aventurile și-a pierdut paianjenii albi din urechi și când s'a deșteptat în zorii zilei, căutându-și jucăriile, a văzut că și le pierduse pe toate...

DIN TRECUT

. . . Boieri și domni, tâlcuitori de pravili,
 Au vrut să-i puie 'ndurerării stavili,
 Și, mânuind sâneța și baltagul,
 Imprăștiară'n patru părți șiragul
 Puhoaielor vrăjmașe.. Limbi de pară
 Lăsau în scrum avutul tot prin țară,
 Când prin rădvane 'n codri-adânci purcese,
 Domnițe, fii de Domn și jupănese,
 Iși tânguiau amarul la răspinteni,
 Necutezând să-i dea nădejdi pinteni.
 Se'mpurpură'n văzduh un strop de soare
 Răstrânt în licăr tainic prin izvoare;
 Dar din adâncuri, vuiet de furtună,
 Cu muntele, cu apele'mpreună,
 Pornea să urle'n necuprinsul zării,
 Vestind tăria urii și-a pierzării...
 Se năpusteau flăcăii la hotară;
 Sburau călări subt arșiță de vară, —
 Și floarea cea mai mândră-a unei țări
 Pierea prin nestatornice cărări.
 Femei și prunci, mirese văduvite,
 Goneau spre munți cu inimi împietrite;
 Moșnegi cu plete sure stau de veghe,
 Cu trupul chinuit sgârcit subt zeghe,
 Când turmele mugeau trecând în cete,
 Cu ochii stinși, cu botul fript de sete.
 Pe cumpeni de fântâni ivite'n zare,
 Făceau popas cu-aripi întinse corbii,
 Și câini schilozi se'ncăerau ca orbii,
 Lingând în șură bulgării de sare.
 Și noaptea, când din patru părți de lume
 Păreau desprinse glasuri de furtună,
 Gemea prin beznă plânsul bieteii mume
 Și câini urlau cu ochii țintă'n lună.

A IACOBESCU

BUNICA

Se stinge 'n vatră ultimul tăciune,
Lumina moare arsă 'n vâlvătaie, —
Și greeri cântă 'n strașina de paie
Pustiu, cu glasul lor de 'ngropăciune.

Strâns lângă ea ascult iar o poveste
Cu Smeul frânt de-un Fat-Fru nos ca mine, —
Și-s mulțumit . . . și basmul ține, ține,
Până ce-adorm furat fără de veste.

Priviri furișe îmi aruncă 'n vreme
Și-ar vrea par'că pe nume să mă cheme }
Dar face dârz . . . nimica nu îmi spune.

Un gând i-a fulgerat de-odată 'n minte . . .
Cu ochii la icoanele preasfinte
Bunica spune 'ncet o rugăciune.

CORNELIU ALBU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AUR RISIPIT

Pași înceți curmă drumuri tari . . .
Pe delături nori vineți
alunecă 'n câmpie pe glesne de zări.
Cele din urmă brazde întoarse de pluguri
ascând subț pământ scârțăitul tărjalei.
Incovoiați deasupra țarinilor negre
țărani leagă capetele viitorului belșug.
Turnul bisericii coboară cerul în sat
pe fetele surprinse la halau
adăpând vitele subț pacea amurgului.
Peste frunzele copacilor leneși cad stropi roșii.
iar râul revarsă cântece strivite subț poduri.

Seara se 'mpiedecă printre răzoare
și ceasul legat de firul întunerecului
bate 'n undele timpului cuvinte nespuse,
risipind aurul vechiu pe masa ștearsă, —
dar prea doare însă urma lăsată 'n gând
și-i prea departe ziua legată de-un cântec.
Vis cuprins în brațele unui suflet chinuit,
adu-mă pe drumul presărat cu jar,
să arunc valul nepăsării . . .

ION TH. REA

DE CE NE OCOLEȘTE VANCU

De ce ne ocolește cel mai bun și mai intim pretin al nostru nu puteam ghici nici eu nici nevasta. Doar omul venia la mine ca la d' acasă. Se simțea bine când eram eu de față, și mai bine când lipseam, — așa mi-se părea. Știa că nu sunt gelos deși eram numai de patru ani căsătorit. Dacă îi făcea curte soției mele știam imediat, căci tovarășea mea avea bunul obicei de a-mi spune tot ce se întâmplă în lipsa mea. Deaceea aveam mare încredere în ea și această virtute o socoteam precum se cuvine.

Câte odată când îi spunea vorbe cu două înțelesuri, nevasta-mea nu se supăra, ci gândia că așa sunt toți bărbații: încearcă și unde se poate dau năvală; iar ea avea dragoste numai pentru mine și copilul nostru.

Cu timpul însă Vancu venia așa de des pe la noi încât ne obișnuisem cu prezența lui la orice oră din zi. Duminecele se infățișa chiar prea de dimineață sub pretext că îi place să se joace cu Uțu și noi îl opream la o cafea cu lapte de bivoliță, — lui plăcându-i laptele acesta gras și cu smântâna groasă.

În câte o seară când venia mai târziu și ne găsia în pat cu Uțu între noi, Vancu prefăcându-se că mângăie copilul, adulmea cu patimă — asta o observam cu coada ochiului — trupul soției mele. Eu tăceam, mă uitam în altă parte, gândind că de, așa e omul, râvnește la trup de femeie, mai ales când e tânăr. Soția îmi tot spunea ca nu cumva să fiu gelos, că Vancu așa e el din firea lui: glumeț și puțin îndrăzneț cu noi care-i devenisem așa dragi.

Mai târziu, Vancu, care venia mereu după lapte de bivoliță, ne-a cerut o cameră ce o aveam și care la drept vorbind nici nu ne era de lipsă, să locuiască la noi, că și așa tot vine zilnic. Soția a încuvîntat fără să mai aștepte și aprobarea mea, sigură fiind de dragostea ce i-o port. Și astfel „fratele Vancu“ s'a sălășuit la noi. Bivoliții îi da și el, de multe ori, câte un maldăr de ștulei de cucuruz din glugă, — prea îi plăcea tare laptele ei ca să poată să rabde să n'o vadă măcar odată pe zi, pe dihania neagră, — și nu se ducea omul eu mâna golă la un dobitoac așa de darnic cu el.

Pe zi ce trecea Vancu glumea tot mai mult cu scumpa mea nevastă și nu odată l'am surprins cu gura la urechija soției mele și ea, pe loc, îmi explica între „patru ochi“, că Vancu a dorit mămăliguță la laptele proaspăt de bivoliță, iar eu credeam, — prea o știam pe Elena mea cuminte, deșteaptă și credincioasă ca să măndăosc de ceva.

Într'o zi, în cancelaria liceului, când mă uit mai bine la colegul meu Vancu, îl observ e'un ochi umflat. Venise în urma mea de-acasă. Se grăbi să-mi explice că l'a înțepat o albină iar eu i-am răspuns cam în glumă că, ferească Dumnezeu, de l'ar fi lovit bivolița i-ar fi secat ochiul, dar așa e mai bine o înțepătură de albină și chiar la nevoe și un pumn de femeie. Vancu a luat altă vorbă și s'a depărtat, cu ochiul destul de umflat. Era bine lovit dar i-am dat omului pace, nu l'am mai descusut și acas, când m'am întors, văzând că și Elena nu-l întreabă, i-am lăsat ochiul să se umfle în liniște.

HYPERION

Dela această întâmplare, pentru nu știu care motiv, chiar a doua zi Vancu ne-a abzis locuința și cu văzând că iubita mea Elenă nu-l întreabă, iar i-am dat pace. O locuință e mai mult — cred eu — treabă femeiască și dacă Elena nu-l întreabă în fața mea, de ce pleacă, n'are rost să-l mai întreb eu.

A trecut un an aproape decând ne-a părăsit Vancu. In acest timp a mai venit pe la noi dar nu așa des. E drept că și bivolița nu mai avea lapte.

După ce a dat zăpada am tăiat trei porci și am făcut șunci din belșug. Vancu venia acum mai des, ba peste puțin timp a început iar să vie zilnic. Acum nici nu aștepta să-l chemăm la masă. Ședea pe un scaun mai deoparte și când era masa gata, Vancu doar se trăgea la colțul lui, spunând că numai o bucățică de șuncă vrea, „prea e bună a voastră, mai bună ca la domnul Ștrul măcelarul“. Cerea o ceapă din cele lunguiețe „ceapă crescută anumé pentru șuncă“.

Nu după mult timp Vancu iar ne-a părăsit, măcar că șuncile nu se isprăviseră și ceapă de-a lunguiață, slavă domnului, aveam destulă. Și bivolița era gata să ne dea iar lapte peste o săptămână. Asta o știu mai bine Vancu că-i număra zilele bivoliței pe degete. Acum Vancu ne ocolea și nici nu se arăta în fața noastră. Oare ce s'o fi întâmplat iar de nu ne mai dă prin casă Vancu, m'am întrebat? Ochiul nu-l mai văd umflat și nici nu se poate una ca asta, că albinele încă n'au eșit. Atunci? Elena întrebată a săltat din umeri că nu știe. Servitoarea ascultând întrebarea și nedumerirea mea, s'a amestecat în vorbă și a prins a spune:

— Nu știu ce o fi având domnu Vancu de nu mai vine pe aici. decând Uțu, ieșindu-i ultima oară când a venit la noi, înainte, l'a poftit în casă și s'a repezit la dulap și i-a adus farfuria cu șuncă, o bucată de pâine mare — deabia o ducea în brațe, — coșul cu ceapă din cămară și cuțitul din bucătărie. zicându-i: ia și mănâncă, nene Vancu și să nu fi supărat pe noi că și bivolița o să fete incurând și o să ai și lapte — așa a spus tata, mamii. Domnul Vancu s'a uitat urât la Uțu, apoi la mine; a oftat și fără să spună o vorbă a trântit ușa și-a plecat. De atunci n'a mai dat pela noi.

V. REU

TEATRUL, ACTORUL ȘI CREAȚIA ARTISTICĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Stând și privind cum publicul select al premierii *Idiotul* savura așa zisa „adaptare“ a domnului Arcadie Baculea, câteva idei au bătut neașteptate la poarta cugetului din vechea magazie a amintirilor. Idei pe care mult le-am judecat și a căror soluționare este cea pe care voi căuta mai jos s'o fac inteligibilă.

Deși simplă la aparență, chestiunea teoretică care vin s'o expun, e totuș complexă și în orice caz greu de soluționat. Ea a făcut obiectul preocupării câtorva, mai ales în scurte articole a unor ziare cari au uneori și preocupări de artă.

Opera domnului A. Baculea, în totalitatea ei luată, poate fi privită ca o adevărată creație originală. Este un lucru necontestat, dar nu pentru dovedirea acestei „evidențe“ scriu rândurile de mai jos.

E de observat, dintr'un început, capabilitatea teatrului prin expunerea directă scenică, de a impresiona direct și mai intens, un mai mare număr de indivizi, simultan. Și în legătură cu aceasta putem pune problema. În multe din ziarele din Capitală s'a pus chestiunea aceasta: Statul protejează exagerat teatrele. Când e vorba de a încuraja artele, — Ministerului Cultelor și Artelor — i-se pare satisfăcător să împartă subvenții grase „Teatrelor Naționale“, devenind astfel Ministerul teatrelor, lucru cu totul neîntemeiat pentru scriitori, literați și artiști plastici. Și aceasta din două motive: pentrucă Teatrele Naționale nu-și îndeplinesc misiunea și apoi pentru un argument mai general, fiindcă teatrul este o artă de al doilea rang, iar Actorul nu e un artist, ci un biet reproducător sau cel mult un interpret.

Lăsând deoparte prima obiecție care ar putea fi întemeiată, dar care nu este cătuși de puțin îndreptățită pentru cineva care a urmărit în totalitatea sa activitatea Teatrului Național din Cluj, din cealaltă se

desprind două idei, total greșite după părerea noastră, cari trebuiesc lămurite.

Am văzut, amintind de piesa domnului Baculea, posibilitatea teatrului de a impresiona direct și deci intens, ideile și sentimentele unui mare număr de oameni și acesta poate că este unul din argumentele celor ce în preocuparea răspândirii culturii, sprijină teatrul. Iar că teatrul este o artă inferioară, de al doilea plan și mai mult parazită, trăind pe spinarea literaturii și deci a scriitorilor, cum au încercat unii să-l arate, aceasta este un neadevăr.

Dimpotrivă, teatrul este arta cea mai complectă, cea mai superioară. S'a confundat cândva, la popoarele primitive, cu întreaga manifestare a vieții sociale, cu întreaga manifestare a vieții religioase (vezi Em. Durkheim, *Formes élémentaires de la vie religieuse*). Și atunci când viața socială a fost activă (odată la Greci mai apoi la Englezi) teatrul a umplut viața socială și culturală. — el coborându-se în piață, cetatea lua parte a spectacole. La Indieni, cu o viață socială anchilozată, a fost inexistent. Și e arta cea mai complectă fiindcă nzează de toate mijloacele artistice, nu se limitează la unul singur, dar mai ales, adresându-se aproape tuturor simțurilor. O artă a mirosului și a gustului nu există, au fost doar încercări temerare. Iar teatrul se adresează auzului atât prin vorbă cât și prin magică și vedenii, prin nedefinit de multe mijloace: jocul actorului, decorul arhitectonic, mulțumind atât simțul plastic al proporțiilor cât și cel al culorilor, prin combinații de culori și jocuri de lumină și umbre. Iată deci că teatrul e capabil să impresioneze prin variate mijloace toate simțurile; să recepteze senzații estetice, pe când celelalte arte trebuie să se limiteze la un singur simț.

Arta desigur caută o perfecționare a naturii, dar redă natura în esența ei idealizată; redă viața. Teatrul redă viața în desfășurarea și activitatea ei, care îi este caracteristică. Viața nu-i statică ca într'un peisaj sau un bust; nu-i discursivă și pe un plan ca într'o nuvelă. — se manifestă în spațiu și în timp și se desfășoară în cele trei dimensiuni. Teatrul e singurul în stare să o redea și aici se vede superioritatea lui. Produce plăcere estetică, deci, impresionând direct prin toate simțurile deodată și redând viața concentrată în 3—4 acte. Nu este inferior celorlalte arte, ci dimpotrivă, e o artă complectă.

În ce privește pe actor, el e nu este un biet reproducător și nici un interpret ci un adevărat creator de valori estetice. Și iată de ce. Mi-au revenit aceste gânduri ascultând *Idiotul* domnului Baculea, fiindcă avem aici deaface cu o creație pur personală, romanul lui Dostoewsky, rămânând doar isvorul de inspirație; piesa nu e o dramatizare, nici o adaptare. Și în această direcție cazul nu e izolat. Orice creație artistică are la baza sa un isvor, un motiv de inspirație. Piesele lui Shakespeare, de pildă, au ca motiv de inspirație alte piese, — nevele sau povestiri din diferite limbi, de care nimeni nu mai vorbește. De Shakespeare nimeni n'a spus că este un interpret. Dar Wagner? Operele sale au toate un *motiv de inspirație* din literatura populară. — exemplu Olandezul sburător. Acelaș lucru în cazul actorului. El e un creator de valori estetice, la fel ca oricare alt artist.

Teoria lui Aristotel asupra materiei și a formei se aplică integral în cazul de care vorbim. Marmora este *materia* în fața sculptorului, opera de artă, statuia, e *forma*, dar ea poate deveni materie pentru un critic de artă. În acelaș fel textul literar devine materie pentru actorul creator care realizează forma. Nimeni nu se gândește să scadă valoarea creației unei lucrări de artă; de ce ar fi scăzută și redusă pentru un actor.

Pentru actor textul e doar un pretext, un izvor, un motiv de inspirație de acelaș fel ca cele amintite mai sus. Desigur calitativ există grade ca în orice alt gen de artă; aceasta e indiscutabil. Inșă în genere vorbind, actorul crează pentrucă actor nu însemnează cineva care cu oarecare glas și prestanță, cu gesturi studiate la oglindă, debitează un text învățat pe dinafară. El este un artist capabil să retrăiască intens sentimentele și să le exteriorizeze cu aceeaș putere sau chiar cu mai multă intensitate. Plusul acesta și capacitatea de retrăire și redare formează arta. Deosebirea e numai de materialul cu care lucrează artistul. Iar în această direcție arta actorului nu numai că nu este inferioară dar e mai mult decât egală, — e superioară celorlalte. E superioară fiindcă mijloacele întrebuințate sunt mai impresionante, — cuvântul vorbit și gestul fiind cele mai primitive, mai simple dar și cele mai subtile și mai convingătoare mijloace de a comunica simțăminte și idei. O cută în colțul gurii, o ridicare a sprâncenii, convinge și transmite mai mult decât o pagină sau un tablou. Uzând de un material nestabil, arta actorului este apoi mai dificilă decât a celorlalți: a sculptorului, spre ex., care întrebuințează material tare și care rămâne. Materialul actorului e cuvântul vorbit, mimica și pantoneimica, cari sunt momentane, nestabile. Arta actorului fiind spontană, creația trebuie să fie perfectă. Să ne gândim ce consecințe decurg de aici. Un actor care a creat un rol și apoi pe celelalte le joacă slab nu se poate impune, pe când un scriitor chiar dacă scrie numai o carte bună, rămâne un scriitor recunoscut, căci cartea rămâne, creația actorului nu.

 Din câte am spus se poate vedea că actorul este un creator de valori estetice. Astfel se și explică de ce într'un joc o piesă place și în altul nu. Fiindcă important nu e textul (cu atât mai bine când el e bun), important e jocul actorului, creația lui și mai ales a tuturor celor cari colaborează la un spectacol, căci teatrul, cum am mai spus, este o artă sintetică. Fiindcă trebuie să admitem că teatrul este o artă independentă de literatura dramatică. Orice piesă e bună când e bine jucată, orice rol e frumos când actorul are posibilitatea și reușește să facă o creație.

 Spectacolul teatral în întregime, jocul fiecărui actor în parte și al ansamblului în general, concentrează atenția. Acesta este adevărul, căci altfel nu se poate explica, de ce mai toate piesele lipsite de valoare, au succes, în timpul acesta de criză literară și uneori rarele piese bune cad, când au avut nenorocul să aibe o distribuție slabă.

 Că actorul este un creator; că el nu reproduce ci crează prin mijloace proprii un tip, o valoare, să zicem o operă de artă, ne dovedește și etimologia cuvântului *persoană*. Termenul e derivat din cuvântul latin *persona*. La origine acesta însemna *mască* pe care o puneă actorul pe față pentru ași întări vocea în mod artificial, teatrul atunci făcându-se în aer liber. Cum subt fiecare mască actorul avea un rol deosebit, cu timpul s'a denumit *persoană* rolul ce-l juca actorul. Or în acest rol actorul puneă ceva din sufletul său pentru a crea personajul respectiv. *Persoană* însemna o creație de natură spirituală care se adaugă individualității fizice a actorului pentru a impune spectatorului. Creația actorului deci este prin aceasta recunoscută.

MIȘCAREA PLASTICĂ ÎN ARDEAL

O mișcare artistică a unei regiuni este întotdeauna reprezentată mai puternic în capitala ei. În Clujul nostru, centrul cultural al întregului Ardeal, există o deosebit de intensă activitate artistică cu talente formate și în plină formație.

Aceste talente sunt strânse în jurul Școlii de Arte Frumoase din orașul nostru. Pentru unii existența acestei școli părea nejustificată iar pentru alții, din meschinării politice și ambiții nejustificate, nu reprezenta decât un mijloc de exhibiție pictoricească a unor profesori împreună cu elevii lor. Nu putem vorbi despre tinerile talente cari alcătuiesc corpul didactic al acestei școli, fără a menționa pe domnul *Al. Popp*, directorul școlii, pictorul de talent și pedagogul priceput.

O personalitate artistică bine încheată și cu putere de expresie puternică și cizelată este domnul *Catul Bogdan*. E destul de cunoscut pentru a-l prezenta noi, putem adăoga numai pe lângă cele spuse, o impresie ce ni s'a strecurat în minte și care persistă încă. În ultima expoziție din anul trecut ne-a relevat deosebite calități de maturitate. Nu se pot uita acele câteva peisagii de un colorit fin și nuanțat, de o construcție puțin cam sobră, dar totuși de egală putere de expresie ca și culoarea. Domnul *C. Bogdan* e un pictor de sinteză stilizând și culoarea și desenul. Peisagiile aduc o viziune originală asupra naturii și dacă într'unele se simte încă influența școlii franceze nu înseamnă că sunt lipsite cu totul de originalitate. E un talent puternic și care nu și-a spus încă ultimul cuvânt.

Domnul *Ciupe Aurel* e un pictor de temperament. La dânsul materialul plastic are un rol dublu de expresie și de culoare. Picturile domnului *A. Ciupe* au viață nu numai prin subiect ci și prin felul cum știe să ne convingă de realitatea impresiilor sale. Pictând, se străduiește să fie cât mai sincer, de aceea pare câte odată aspru. Nu-i decât o calitate, însă calitatea celor aleși.

Alt profesor al școlii este domnul *Romulus Ladea* care e sculptor. Privind la lucrările sale ai impresia că stai de vorbă cu un sfătos povestitor. Are o concepție originală de reprezentare și foarte autohtonă, încât pare rupt direct din masa tradiționalilor noștri povestitori. Ne-a amintit în lucrările sale, că formele primitive pot fi tot atât de elocvente și de artistice ca și accentele de valori violente sau ca molatecele forme lustruite. În concepția sa de artă se strecoară ceva biologic, ceva legat direct de natura lucrurilor și de viața lor. Nu denaturează nimic, respectă în toată integritatea ei, viața intimă a lucrurilor. Domnul R. Ladea nu vorbește decât atunci când are ceva de spus și o spune simplu și fără ocol.

Unul dintre foștii profesori ai acestei școli este domnul *Pericle Capidan*. Acest artist exuberant aduce artei sale o reînoire cu fiecare an. Își are un anumit public credincios și care dovedește cu prisosință înțelegere și devotament. Nu putem uita pe domnul *A. Demian*, fost și dânsul profesor la această școală și care plecând nu a lăsat decât regrete și amintiri de linii și culori, care ne vor vorbi mult timp de un talent care n'a fost sgărcit cu noi.

Un pictor care lucrează independent este domnul *Negoșanu*, artistul îndrăgostit de modelele sale. În peisagii ne aduce multă lumină și multă pătrunderă a motivelor. Are predilecție pentru peisagiile cu subiecte de caracter etnic. În privința asta este neîntrecut. Pe lângă aceste calități ne aduce în portret dovada deosebitelor sale însușiri. E unul dintre bunii noștri portrețiști.

Domnul *Sava Albescu* este un mare pictor popular ardelean, eșit din mijlocul moșilor, prezentându-ne subiecte și tipuri din lumea lui. Materialul întrebuițat este pastelul, prin care cu o sensibilitate deosebită, ne transpune modelele prin prisma romantismului și idealismului său. E un boem întârziat.

Din atelierile acestei școli au eșit câteva talente tinere, cari depun o muncă serioasă pentru găsirea propriilor personalități. Domnii *Tasso Marchini* și *P. Abrudan* sunt cei cari ne îndreptătesc să avem cele mai frumoase speranțe în realizările ce le vor face. Primul este deja pe un drum înaintat și a reușit să ne arate în ultima expoziție că e pe o cale bună. Cel de al doilea, cu însușiri native de colorist, s'a aplecat cu atenție asupra naturii și lucrează cu frumoase rezultate. Domnul *N. Branea* are în începuturile artei sale o ținută artistică demnă și plină de încredere în sine. Studiază cu predilecție problemele de lumină și și asigură o cale independentă, lucru atât de greu pentru debuturi. Il privim cu încredere mai ales că e din mijlocul nostru. Domnișoara *Herbay* e o talentată portretistă, care cu o gingășie și cu o delicateță feminină, precizează prin linii pline de grație, o personalitate artistică cu multe posibilități. E ajutată de un puternic simț de observație care e atât de rar la tinerile talente. Doamna *Munteanu Letiția*, și alții, lucrează serios și se străduiesc să fie sinceri, garanții suficiente că vor reuși. Un tânăr care a trecut prin aceeași școală este domnul *Cornel Csevan*, care lucrează azi, specializându-se în desenul reclamelor comerciale. E un gen ingrat în care a reușit totuși să ne arate de câte resurse variate dispune. În afară de cadrele școlii amintim pe domnul *Cornea Emil*, pricepul peisagist și pe domnul *Pascu Cornel*, îndrășnețul componist și eolorist.

Domnul *Szolnay Sandor*. E un punct în evoluția artistică a celor deosebit de talentați, încât oricum ai încerca să sesizezi începuturile ar-

tei lor cu greu le poți fixa. E cazul domnului Szolnay în momentul de față. Se pare că forma în care se evidențiază azi personalitatea sa artistică, nu presupune de loc începuturi pline de îndoieli și desorientări. În picturile sale e ceva firesc, pornit din nevoia de a se libera de sarcina celor simțite. Arta domnului Szolnay impune prin absoluta ei limpezime, iar adâncimile psihologice îți dau preciziunea că ai în față un talent viguros. Unitatea artistică a lucrărilor sale ne arată un artist ajuns deja la acel punct, când în tot ce lucrează nu face decât adevărată artă.

Domnul *Widmann Walter* un pictor serios cu tendințe către decorativ. Domnul *Szervatius I.* un sculptor talentat și cu frumoase însușiri.

Risipiți prin diferite orașe ale Ardealului lucrează cu frumoase rezultate mai mulți artiști talentați. Cităm în primul rând, din Arad, pe domnul *Marcel Olinescu* gravor în lemn. Sunt tot mai rari artiștii în acest gen și sunt tot mai puțin căutați. Din cauza sistematizării tipăririi cărților, gravurile în lemn și-au pierdut importanța ca mijloc de ilustrare. Au rămas câțiva, cari mai fac xilogravură și aceștia din idealism și din reale însușiri artistice pentru acest gen. Unul dintre acești întârziati este domnul Olinescu. E un cioplitor în lemn dotat cu multă pricepere și un ilustrator cu fantezie. Gravura cere o interpretare strictă, căci tehnica nu-ți lasă prea mare libertate de acțiune. Aici e tocmai locul unde se poate vedea talentul domnului Olinescu, când prin mijloace atât de simple reușește să dea colorit și atmosferă, echilibru și lumină, toate condițiuni atât de greu de îndeplinit la o xilogravură bună. Domnul Olinescu în specialitatea sa și-a asigurat un frumos viitor și un loc de frunte printre artiștii țării noastre.

Domnul *Bilțiu Traian* peisagist a cărui paletă are a gravitate și o tonalitate sobră. Reușește mai ales în peisagiile de echilibru. Domnul *Codrean Cornel* peisagist sensibil și romantic. Domnul *Acs Ferenc* pictor de o manieră inteligentă și cu caracter rezumativ. Domnul *Ion Isac* peisagist, cu lucrări pline de vibrație și de transparență.

Domnul *Nagy Imre* un pictor care lucrează cu culoare brută și căruia îi plac tonurile puternice și simple. Nu recurge la artificii și nici nu-i place pedanteria și sentimentalismul coloristic. E paradoxal la dânsul brutalitatea expresiei și sensibilitatea interpretării. Împreunate toate acestea dau un rezultat straniu și captivant.

Domnul *Iandi David* a cărui artă îți atrage atenția prin grotescul ei. Într'un mod amuzant și inteligent reușește să câștige efecte cu adevărat artistice. Păcat numai că e prea puțin înțeles. E un artist prea original pentru a fi dela început primit cu brațele deschise.

Domnul *Gállas Nandor* un sculptor al muncitorilor și al celor nevoiași, din mijlocul cărora își ia modelele exprimându-le într'un mod corect și artistic. Naturalismul său ne dă momente de melancolie și capătă aspectul unei viziuni sociale asupra propriei sale arte.

Brașovul, un important centru artistic, cuprinde în el patru remarcabile talente. Domnul *Heinrich Schunn*. E un aquarelist. În general aquarela e privită cu neîncredere de amatori și cu scepticism de către specialiști. Aproape toți pictorii au întrebunțat aquarela, fie numai pentru a-și face rapide notări de culoare după natură sau studii preliminare. Istoria artelor ne arată aproape inexistenți aquareliști exclușiști. Au pictat aquarele și Delacroix, Manet, Cézanne, Segonzac, Daumier și alții, însă în ulei au fost superiori. Pentru aquarelă trebuie temperament. Întrebunțată de artiști cu alte posibilități, nu dau naștere decât la lucrări de diletanți, lipsite de orice putere de expresie. H. Schunn

s'a ridicat peste toate acestea. E un aquarelist de talent și care stăpânește tehnica în modul cel mai perfect. Dânsul nu știe să se exprime bine decât în aquarelă și acolo este un maestru care nu-și găsește în lumea noastră artistică nici un egal. Domnul *Hans Eder* desenator matur se pare că e și fixat. Pentru unii cromatica lui H. Eder e prea rece, prea puțin transparentă și prea mult teutonă. E însă foarte expresivă, iar verdele și albastrul lui Eder au o viață aparte ca nici unde la alți pictori. Prin arta sa sănătoasă, robustă și plină de maturitate e destul de cunoscut, impunându-se mai ales prin logica și expresia ei. Domnul *Fritz Kimm* e un desenator conștiincios. A reprezenta în alb și negru impresii și a rezolva probleme de culoare de umbră și lumină, e o chestiune de subtilitate și de rutină. Degas spunea că „le dessin est une manière de penser“, — poate de aceea desenele domnului F. Kimm sunt lipsite de conținut sufletesc; fiindcă le gândește și aceasta produce involuntar o sufocare a personalității și o rutinare. Dânsul rămâne totuși un pictor cu atitudini originale și uneori cu accente de sensibilitate. Domnul *Mattis Teutsch* e un artist modern. Artă sa ne arată că trăim în epoca standardizărilor, a mașinismului și a stilizărilor. Domnul Teutsch stilizează până la desființare și șablonează până la repetire. E prea abstract, pentru a ne putea solidariza concepțiilor sale de artă.

Sibiul își are și el pictorii lui: Domnul *Cabadaeff* pictor decorator cu tendințe bizantine. Doamna *Maria Drăgan-Cabadaeff* pictoriță impresionistă de mare talent. Doamna *Grete-Csaki-Copony* și *H. Konnerth* cari au expus de curând în București.

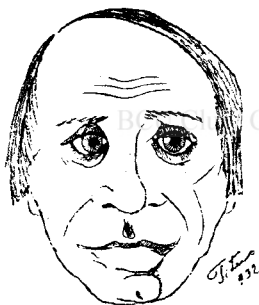
Artiștii ardeleni au încă ceva din pasivitatea impusă de condițiile politice dinainte de războiu. Lucrează însă cu toții la înfăptuirea unei mișcări artistice ce cată să fie pe-o treaptă culturală cât mai ridicată și care prin contribuția lor de valoare, să dea țării noastre un loc cuvenit în arta plastică europeană.

V. BENEȘ

TEATRU

Șt. Braborescu

T. Lapteș

IDIOTUL, dramă în 4 acte de Arcadie Bacuica după *Dostoiewsky*. Relevarea valorii literaturii rusești se datorește, în bună parte, diplomației franceze care prin viontele Eugen Melchior de Vogüé (1848—1916), fostul ambasador al celei de-a treia Republică la Petrograd, ne-a dat documentatul studiu *Le Roman Russe*, călăuză neprețuită într'o literatură în care pulsează o lume mistică până la brutalitate și creștină până la păgânism, inedit care era cu atât mai captivant cu cât era plin de-o evidentă originalitate.

Deatunci scriitorii ruși s'au impus lumii întregi iar dintre ei, Tolstoi și Dostoiewsky, au fost priviți ca doi meteori, — primul reimprospătând conținutul spiritual al unui creștinism endemic decadent, al doilea dovedindu-se un abil și neegalat analizator al sufletului uman; al umilițiilor și obidițiilor societății, față de cari el a avut o genială înțelegere.

Drama *Idiotul* extrasă după romanul cu acelaș nume al lui Dostoyevsky de către domnul Arcadie Baculea, un tânăr basarabean, care a dat, în suficientă măsură, dovada realelor sale calități de autor dramatic și al cărui debut în teatrul românesc a fost un succes dintre cele mai strălucite, este într-o privință, o pagină de autobiografie scrisă de ce-l reintors din *Casa morților* care, față de nici un personaj din operele sale, nu a manifestat mai mult interes decât față de acel idiot prinț Măskin cu care se aseamnă, nu în ceea ce credea societatea despre el, ci în ce privește construcția lui psihică și boala de care suferea: epilepsia.

Idiotul e un colț din sfânta Rusie prer evoluționară în care orgoliul se tărăște în genunchi, neputincioșii au sbucniri de energie sălbatică, iar lângă mlaștini de imoralitate apar fapte și gânduri evangelice, — toate acestea servindu-i autorului la stigmatizarea și analiza unei societăți căreia nu-i mai rămăsese, pentru ispășirea păcatelor, decât suferința din care Dostoyevsky își făcuse o adevărată religie. Contrar obiceiului, deastădată nu vom rezuma și nici nu vom analiza drama căci ar fi să reamintim lectorilor romanul care e prea cunoscut.

Incrustăm însă cu plăcere munca stăruitoare ce s'a depus din partea maestrului Braborescu care, printr'o fericită repartizare de roluri, a realizat un spectacol cu adevărat artistic, ceea ce altfel s'a văzut și din interesul pe care publicul l-a manifestat față de această tragi-comedie și care credem că a fost una din cele mai frumoase creații ale sale. Urmărindu-i jocul am încercat emoțiile ce ți le oferă un asemenea sfidează orizonturile abisului cu loopinguri îndrăznețe și pe care cu inima strânsă îl aștepti să coboare, temându-i viața deși el e ales dintre cei mai bravi. La aceasta ne-a îndreptățit nu numai enorm de greaua interiorizare, necesară pentru caracterizarea unui asemenea personaj, mai mult desechilibrat decât idiot, ci și comunicarea acelor dureri fizice cari biciuiesc nervii spectatorului și pe cari domnul Braborescu a făcut-o cu un emoționant omenesc. Deaceea ori câte bine-meritate aplauze n'au putut răsplăti îndeajuns munca acestui actor-artist. Alături de dânsul doamna Virginia Braborescu a fost o Nastasia Filipovna uimitor de frumoasă; o curtezană cu arome de castitate și pervertită de masculii din jur, ce-i dorese trupul seducător și darnic. Un rol mai bun pentru temperamentul doamnei Braborescu n'am putea indica cu ușurință. Cel pe care l'a avut l'a jucat cu pasiune, cu nervii chiar, și uneori cu duioșie. În ce-o privește pe doamna Viorica Jugă-Laptes, o artistă cu o prea frumoasă siluetă și cu bogate resurse în roluri de ingenuă, vom remarca acea notă de studiată naivitate și orgolin de castă impusă de firava Aglaie spre a da exactă imaginea crinului crescut lângă miasmele imoralității familiei sale lichefiate. Lângă aceste personaje, frapant e Rogojin, mujikul ghiabur și brutal, care și recucerește iubirea cu teancuri de bancnote imperiale și cu promisiunea unei neîntrecute virilități, rol diametral opus lui Măskin pre a se dovedi inferior lui din punct de vedere psihologic în actul final. Scenele de beție, de gelozie și de spășanie, i-au dat domnului Laptes suficiente prilejuri să ne convingă că rolurile, fie ele chiar principale, ale unui anumit fel de teatru, nu-i mai pot fi ușor răpite în viitor. Domnul Neamțu-Ottonel, generalul, și doamna Simionescu, Ferdascenko, au rețușat cu umor două roluri de canalii din două straturi sociale diferite, ea și domnul Ștefănescu, colonelul, cărnia nu avem să-i imputăm decât prea multa precizie cu care și-a chinuit trupul ce, după atâta robot

HYPERION

în slujba țarismului, merita mai multă odihnă. Doamna Tălvan, (Gavril) un reușit stăpânit de patimi care vrea totuși să parvină, fără măsură la gură, aruncând cuvinte ucigătoare asupra prințului, care vor durea și vor precipita desnodământul. Restul ansamblului corect, contribuind fiecare după putință la ceea ce se numește un spectacol reușit.

CORNELIU ALBU

FAUST a fost jucat de Teatrul Național din Cluj cu ocazia centenarului marelui Goethe. Și în aceasta piesă, domnul Z. Bărsan a depus multă stăruință ca spectacolul să fie la înălțimea acestui eveniment. O distribuție aleasă și un joc susținut meren la un nivel artistic deosebit. Doamna Viorica Iuga ne-a dat o Margaretă reală, dovedind prin execuția acestui rol, bogate resurse de transformare psihică, ajutată fiind de întreaga ei fizionomie care îi permite să se transpună cu ușurință dela o stare nervoasă la una liniștită și plină de grație. Domnul Tălvan în Faust s'a achitat în întregime de sarcina ce i s'a încredințat, de a da un personajiu uman și mereu preocupat de problemele vieții.

Ansamblul, în general, a plăcut publicului și a mărit încrederea în artiștii noștri cari muncesc cu râvnă, fiecare fiind pus la locul ce i se cuvine.

BANUL MĂRACINE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Viorica Iuga

CĂRȚI ȘI REVISTE

MONAHUL DAMIAN, roman de *V. Demetrius*. Viața călugărilor din mănăstiri a fost descrisă de scriitori talentați, ea domni: T. Arghezi, D. Stănoiu și Al. Sahia. Li se alătură deastădată și domnul V. Demetrius, scriitorul atât de apreciat, cu *Monahul Damian*, roman cu deosebite calități literare. Fraze pline de poezie și frumusețile firii, într'un stil vioi și curgător. Pe ici și colo mici ghindușii presărate în cursul povistirii făcând lectura plăcută.

Dragostea unui călugăr și a unei călugărițe care cad pradă ispitei, e redată cu multă pătrundere. Iubirea lor curată naște un copil care e dat în seama unei doici pentru a nu ști nimeni despre „păcatul” săvârșit iar amănții, ca'n poveste, se întâlnesc deseori la leagănul odorului lor. Pedepsa Celui de sus se împlinește căci monahul Damian fiind surprins într'o iarnă de o haită de lupi e sfâșiat.

Cartea aceasta îl alătură pe domnul V. Demetrius de scriitorii noștri merițiși.

DRUMUL ASCUNS, roman de *H. Papadat Bengescu*. Femeile, cu excepția câtorva nume celebre, n'au reușit să facă mare ispravă în domeniul literaturii. În artă doar muzică nu mai are pentru ele nici un secret. Intre românce cu greu am putea spune unei femei că e scriitoare. Totuși, în vremea din urmă, s'au impus doamnele: Claudia Millian, poetă și autoare dramatică, H. Papadat Bengescu, Elena Farago precum și domnișoara Otilia Cazimir.

Romanul *Drumul ascuns* al doamnei Bengescu cuprinde crâmpee din viața mondenă a unor femei de azi.

În sanatoriu doctorului Valter se înfiripează o dragoste între acesta și o pacientă care are o fată educată într'un institut din Viena. Medicul se căsătorește cu pacienta și fata rămâne pe lângă ei. Nu după multă

vreme fosta pacientă moare și fata ei devine soția tatălui său vitreg. Urmează alte încurcături de dragoste întâmplare în jurul vieții mondene ce o duc acești soți. Toate aceste întâmplări, intrigi și gelozii, sunt redată cu un fin spirit de observație. Acțiunea e susținută cu dibăcie ceea ce dovedește că doamna Bengescu e o scriitoare înzestrată cu distinse calități literare.

AVENTURILE DOMNULUI IONEL LĂCUSTĂ-TERMIDOR de *Felix Aderca*. Un conglomerat literar, dacă se poate spune așa, e cartea cu titlul de mai sus, a domnului Aderca. Scriitor rafinat, admirator al tuturor curentelor literare moderne, autorul *Micului Tratat de Estetică*, este un artist în mănuierea scrisului și talentul său se adecvează oricăror situații și împrejurări. Domeniul literaturii, cu toate genurile lui, îi este cunoscut și îl pareurege destul de bine înarmat.

Lectura cărții *Aventurile Domnului Lăcustă-Termidor* e bogată în fraze cazuistice, variată și pentru aceasta plăcută la citit. Abundă în ironii și desfătări de gândire.

MARI CURTEZANE ȘI VESTIȚI LIBERTINI de *E. Armand*, prelucrare de *Eugen Relgis*. O istorie a sexualității oamenilor mari n'ar avea însemnătate decât pentru medici, unde studiul lor ar da un bogat material științific. Autorul acestei cărți ne desvăluie păcatele omenești și la acei cari au avut destinele peoarelor sau la celebrități din cultura universală. Unii din oamenii mari, dacă au avut mari calități — și prin acestea au fost mari — au avut și păcate mari. Incesturi, crime, perversități și alte multe rele, cauzate de porniri sexuale, la proeminente figuri istorice, sunt descrise în toată grozăvia lor de autor, cari se documentează dela izvoarele timpului fără puțință de desmințire. Aceste povestiri sunt prelucrate de domnul Eugen Relgis în limba românească și credem că a făcut un serviciu cititorilor noștri, arătând și comentând aceste fapte ce s'au întâmplat și se întâmplă și azi. Un lector serios n'are decât de câștigat citind această carte care nu este o povestire imorală ci o expunere bine documentată.

ARHANGHELII, roman în 2 vol. de *I. Agârbiceanu*. Prozatorul ardelean atât de fecund ne dă un roman de mari proporții cu pagini puternice descriptive și pline de poezie. Autorul *Stanei*, acea admirabilă povestire, o icoană vie din viața socială a Ardealului, tradusă și în limba italiană, se menține pe linia tradițională și sănătoasă a scriitorilor noștri consacrați. Fraza presărată cu adânci înțelesuri, se resfață într'un ritm precumpănitor de frumos. Marele prozator în tot ce scrie e un moralizator, mai cu seamă în aceste vremuri, când tot ce se întâmplă în jurul tău îți inspiră regrete și compătimire.

BALADELE MUNȚILOR (A Havas balladái) de *Kádár Imre*. Cunoșcător al literaturii române, domnul Kádár a tradus din scriitorii noștri pe Caragiale, Goga, Minulescu, etc., în limba maghiară, tălmăcindu-i cu un deosebit talent literar. Ultima sa traducere din literatura noastră populară sub titlu de *Baladele munților*, în frunte cu perla artistică care e *Miorita*, dovedește că domnul Kádár este hotărât să ne cunoască și mai profund adevărata noastră cultură și artă. Cartea aceasta, atât ca fond cât și ca formă, e o podoabă literară și autorul a dovedit o înaltă înțelegere artistică.

AZI, revista literară a tinerilor scriitori din București, numărul 2 pe Aprilie c., a apărut cu versuri și proză de domnii: Mircea Eliade, Z. Stancu, D. Ciurezu, Radu Boureanu și alții. Asupra acestui bogat și frumos număr, vom reveni.

SOCIETATEA DE MĂINE, revistă economică și socială ce apare în Cluj, în numărul pe Martie c., aduce studii bine documentate de domnii Ion Clopoțel, Horia Trandafir, Ion Breazu, Ion Gherghel și Teodor Murășanu. Pagina literară o întregesc domnii: Ion Agârbiceanu cu o frumoasă năvelă, Alexandru Iacobescu cu versuri duioase și în ritm sonor. Domnul Ion Clopoțel, directorul acestei reviste, depune o muncă stăruitoare pentru a da Ardealului o revistă enciclopedică, tratând problemele la ordinea zilei, prin aceasta fiind mereu actuală. Munca acestui neobosit cercetător își dă pe deplin roadele, revista sa intrând în al IX-lea an de existență.

FLOARE DE CRÂNG, revistă literară și artistică de sub direcția domnului George B. Rares, un literat distins, cunoscut și prin traducerile de romane din literatura universală. În acest număr pe Martie c., sunt poezii de scriitori cunoscuți ca domnii: George Gregorian, Radu Gyr, Victor Eftimiu și alți poeți mai tineri. Proza e înfățișată în studii și nuvele de domnii: G. B. Rares, Raul Teodorescu, Gh. Răzvan, și o schiță admirabilă de cunoscutul scriitor Ion A. Basarabescu. Revista se prezintă în condițiuni bune și tehnica tipografică o împodobeste în-deajuns.

LUCEAFĂRUL ENCICLOPEDIC, revistă literară sub direcția domnului N. Graur, în numărul pe Aprilie c., are versuri de domnii Nichifor Crainic, Radu Gyr, Nicolae Rusu, etc. Bucăți de proză în povestiri scurte și ușoare, întregesc paginile revistei.

SECOLUL, ziar săptămânal sub conducerea domnului Șaban Făgețel, organ în formă și conținut apusean, tipărit cu o deosebită grije, aduce studii și cronici bogate semnate de fruntașii publicisticii noastre.

ȘTIREA, ziar cotidian din Arad, sub conducerea domnului Ion B. Martin, e organul aceluși ținut și umple un mare gol în presa noastră la granița de vest.

Vignetele în lemn sunt de domnul M. Olinescu, celelalte de domnul Gunceser iar caricaturile de domnul Lăptes.

C. ARGINȚARU

Cărțile colaboratorilor noștri

- O. Goga** — *Poezii*
 — *Ne chiamă pământul*
 — *Din umbra zidurilor*
 — *Strigăte în pustiu*
 — *Cântece fără țară*
 — *Domnul Notar*
 — *Meșterul Manole*
 — *Precursorii*
 — *Mustul care fierbe*
- Z. Bârsan** — *Poezii*
 — *Trandafirii roșii*
 — *Se face ziuă*
 — *Poemul Unirii*
- Emil Isac** — *Poezii*
 — *Cartea unui om*
 — *Poeme în proză*
- Claudia Millian** — *Garoafe roșii*
 — *Cântări pentru pasărea albastră*
 — *Rozina, Masca, După paravan, Șapte găște potcovite (teatru)*
- Șt. Bezdechi** — *Tristia — traducere după Ovidius*
 — *Gânduri și chipuri din Grecia veche*
 — *Antologia liricilor greci*
 — *Sportul la E ini*
- Al. Iacobescu** — *Elegii și poeme*
 — *Lauri și purpură*
 — *Icoane din Bosfor*
- C. Argintaru** — *Monumentul Durerii*
 — *Agonia scarelui*
- Sera Furpa** — *Surprinși în intimitate*
 — *Bătea un vânt de nebunie*
- Al. Negură** — *Răutăși mici pentru oameni mari*
Ion Th. Ilea — *Inventar rural*
M. Olinescu — *Gravuri pe temă*

Cărți primite

- V. Demetrius** — *Monahul Damian — roman — ed II-a. Editura „Universala” — Alcalay — 40 lei*
- I. Agârbiceanu** — *Arhanghelii — roman — 2 vol. — ed. II-a. Editura „Universala” — Alcalay — 90 lei ambele vol.*
- Szabó Dezső** — *Ajutor — roman — vol. 2 — Editura „Naționala” — S. Ciornei — 70 lei*
- H. Papadaț Bengescu** — *Drumul ascuns — roman. Editura „Naționala” — S. Ciornei — 50 lei*
- Felix Aderca** — *Aventurile domnului Ionel Lăcustă — Termidor Editura „Naționala” — S. Ciornei — 25 lei. Colecția „Rosidor”*
- E. Armand** — *Mori curtezeane și vesiiți libertini — prelucrare de Eugen Relgis. Editura „Umanitatea” — 55 lei*

HYPERION

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ
DIRECTOR: C. ARGINTARU

APARE LA INCEPUTUL FIECĂREI LUNI
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
CLUJ, CALEA DOROBANȚILOR NO. 60.

ABONAMENTE NUMAI ANUALE: ary Cluj
PENTRU PARTICULARI 200 LEI
PENTRU INSTITUȚIUNI 500 LEI
IN STREINĂTATE 500 LEI
IN COMERT NU SE GĂSEȘTE

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ S. A., CLUJ